

Jak předcházet odpadům?

Odpady produkujeme denně. Každý den rozhodujeme, kolik jich bude. Každé opatření má smysl. Význam drobných opatření je v tom, že je může udělat hodně lidí. Jestliže průměrný obyvatel ČR produkuje celkově přibližně 300 kg odpadů za rok a z toho vytrídí kolem 50 kg surovin, pak v obcích, kde jsou lidé motivováni k prevenci, je jejich produkce i třikrát nižší.

K nejúčinnějším způsobům redukce množství odpadů v domácnostech patří:

Používat nabíjecí baterie místo jednorázových (úspory v gramech)
Vyhnout se jednorázovým nákupním taškám (úspory do 2 kg/ob/rok)
Omezení zbytečných obalů, pití vody z vodovodu
Odmítnutí nevyžádané reklamy do schránek (úspory kolem 8 kg/ob/rok)
Stop plýtvání potravinami
Jednorázově potřebné věci lze často zapůjčit
Nepotřebné oblečení darovat na charitativní účely
Starý nábytek nabídnout zdarma na internetu
Domácí kompostování (úspory od 40 do 200 kg/ob/rok)
Použití látkových plen (úspory do 3 kg/ob/rok, 700-1000 kg na 1 dítě)

Jak předcházet vzniku odpadů?

Hlavní zásadou je nakupovat věci, které skutečně potřebujeme a které dokážeme dostatečně využít. Všimějme si, že při nákupu výrobků nekupujeme jen samotné zboží – kupujeme i jeho obal, který záhy nepotřebujeme.

Řadu věcí není nutné si kupovat, můžeme si je vypůjčit. Ať už je to nářadí, sportovní vybavení nebo oblečení. Rozbitou věc můžeme nechat opravit. Tím ušetříme energii a suroviny potřebné k výrobě nové věci. Ve většině měst a v některých vesnicích existují opravny oděvů, ale také opravny obuvi, kabelek, deštníků, zipů. Oprava věci šetří životní prostředí i náš čas a je cenově výhodnější.

V obchodech preferujeme méně zabalené zboží. Víte, proč je bonboniéra tak drahá? Není to lepší čokoládou, ale množstvím obalů, ve kterých je zabalena. Její cena je vysoká, a to nejen z hlediska peněz, ale i z hlediska zátěže životního prostředí. V obchodech preferujeme zboží zabalené do jednoho druhu obalu. Kvůli snadnější a šetrnější výrobě obalu i recyklaci vzniklého odpadu. Nejlepší je navštěvovat obchody, kde vám zboží prodají do vašich vlastních obalů, odváží, odlijí nebo odsypou do přinesených nádob. Těchto tzv. bezobalových obchodů v ČR v posledních letech přibývá. ([Mapa bezobalových obchodů na naší Ekomapě.](#))

Plasty

Všimějme si, kolik zboží kupujeme v plastových obalech. Není ho málo. Přitom je tento uměle vytvořený materiál přírodě velmi vzdálený. Většina plastů je vyrobena z ropy, zpět do přírodního koloběhu látek se již nezařadí. Recyklace drobných plastů, mezi něž patří kelímky

od jogurtů, sáčky a jiné obalové materiály, je poměrně složitá. Tyto obaly bývají vyrobeny z různých typů plastu a jejich uplatnění jakožto suroviny pro další využití je velmi malé. O něco lépe s recyklací jsou na tom PET lahve. Kontejner na PET lahve nalezneme ve většině měst a obcí. Výroba plastových lahví i jejich zpracování při recyklaci je však pro životní prostředí velmi zatěžující. Je náročná jak na spotřebu vody, tak i elektrické energie a ropy. Existuje celá řada způsobů, jak se vyhnout nákupu PET lahví i ostatních plastových obalů.

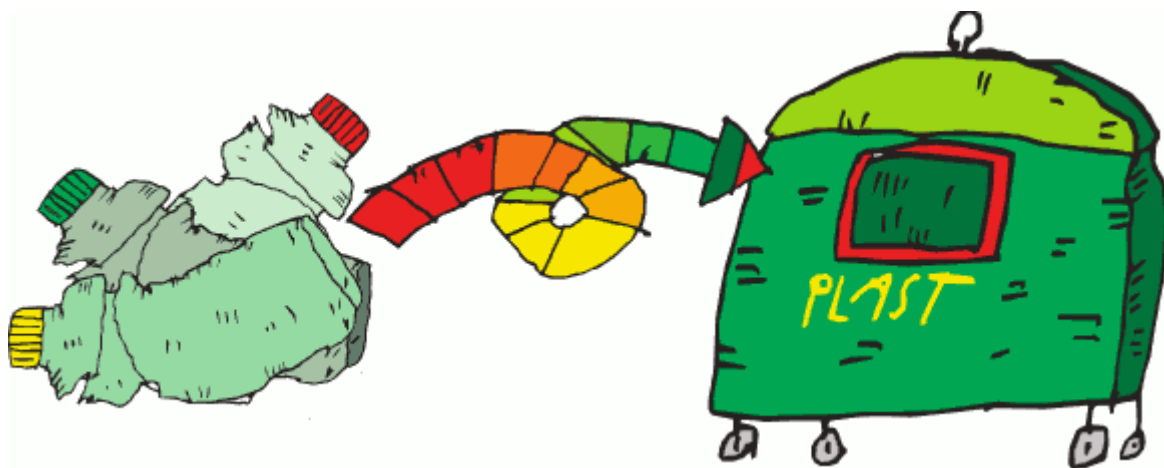
Upřednostňujeme vodu z kohoutku před vodou balenou. Kohoutková voda je levná, poměrně snadno dostupná a přinejmenším stejně kvalitní jako voda v PET lahvích. Balená voda nebývá čerstvá – během převozu nebo prodeje může stát v proměnlivých podmínkách či horku několik dní, ne-li týdnů. Voda z kohoutku je pravidelně kontrolována v rámci hygienického dozoru. Dáme-li přednost [kohoutkové vodě](#) před vodou balenou, odpadne nám zbytečné přenášení těžkých plastových balíků, snížíme zátěž životního prostředí i své peněženky.

Namísto PET lahví využíváme lahve vratné nebo alespoň snáze recyklovatelné lahve ze skla. Pokud však již plastovou láhev máme, může být opětovně využita, třeba na přenášení tekutin. Na výlety, na cesty do školy nebo do práce ji můžeme vzít s sebou a doplňovat ji čerstvou vodou.

Na nákupy použijeme vlastní, nejlépe látkovou tašku. Je to k přírodě šetrný způsob, jak si odnášet z obchodů potraviny, a navíc je látková taška daleko elegantnější a bezpečnější než málo odolná taška z plastu. Sáčky z předešlých nákupů lze využít opakovaně na další nákup ovoce a zeleniny nebo k zabalení svačiny.

Předem balené ovoce a zelenina mají mnoho nevýhod – mimo jiné to, že si zboží nemůžeme důkladně prohlédnout, promáčet ze všech stran, zda kupujeme skutečně čerstvou potravinu. Navíc je zabaleno do zbytečného obalu, proto předem balené ovoce a zeleninu nekupujeme.

Určitou alternativou oproti běžným plastům jsou výrobky z bioplastu, vyrobené ze škrobu nebo jiných přírodních surovin. V přírodě se samy rozloží. Bioplasty však ztěžují recyklaci plastů, takže nepatří do kontejneru na plasty. Lépe jim bude na kompostu. Obecně platí, že nejlepší plast je žádný.

Starý textil – co s ním?

Zakoupené oděvy, stejně jako všechny ostatní výrobky, by se měly co nejlépe využít. Není třeba každý rok obměňovat celý svůj šatník. Oblečení, které již nechceme nebo nemůžeme nosit, je možné přешít nebo darovat. Textil, který ztratil barvu nebo je jinak obnošený, můžeme obarvit či obatikovat. Často tak vzniknou krásné a zcela originální oděvy.

V řadě měst Jihomoravského kraje fungují charitativní organizace, které provozují sbírku odložených oděvů, tzv. sociální šatník (například Znojmo, Blansko, Brno, Břeclav, Moravský Krumlov). Tam můžeme své oblečení odnést, aby udělalo radost někomu dalšímu.

V Brně se nachází [obchody Nadace Veronica](#), kam je možné nejen pěkný nepoškozený textil, ale také například kabelku či drobnou bižuterii darovat. Nadační obchod funguje jako veřejná sbírka, finance získané prodejem jsou použity na projekty, které pečují o přírodu a chrání životní prostředí ve městě Brně.

Pokud přesto nedokážeme odolat nákupu oděvů, tak ty nejoriginálnější kousky oblečení, často daleko slušivější a elegantnější než zboží z běžných komerčních obchodů, nalezneme v obchodech second hand. Jejich výhoda spočívá v tom, že se oblečení znovu využije. Oděvů zcela nových se nemusí vyrábět takové množství.

[Podrobnosti o oděvech a využití starého textilu.](#)

[Seznam míst na naší Ekomapě](#), kam lze odložit starý textil, který může ještě posloužit (charitativní bazary, Český červený kříž, obchody Nadace Veronica apod.)

Hliník a další kovy

Výroba hliníku je velmi energeticky náročná. [Hliník](#) se vyrábí zpracováním prvotní suroviny, rudy bauxit, těžené v povrchových dolech. Na 1 tunu hliníku se spotřebuje čtyřikrát větší množství bauxitu a velké množství ropy a energie. Proto před hliníkovými plechovkami vždy dáváme přednost vratným lahvím. Některé potraviny však nelze zakoupit jinak než v hliníkových obalech. Pokud tedy nějaký hliník máme, je důležité jej vytřídit. Hliník lze velmi dobře recyklovat. Poznáme jej podle toho, že na rozdíl od železa je nemagnetický. Jednoduchá pomůcka pro správné třídění je zkusit zkoumaný materiál zmačkat; zatímco materiál s příměsí jiných látek se opět narovná, hliník zůstane zmačkaný. A kam hliník odnášet? Vždy je dobré kontaktovat nejbližší sběrné středisko odpadů. Řada sběrných dvorů neodebírá pouze větší kusy hliníku, ale i hliníkové fólie (víčka od jogurtů, obaly od čokolád apod.). Pokud hliník neodebírají, je dobré přesvědčit obec, aby odběr zajistila. Zájem o zpracování hliníku roste a přibývá firem, které jej využívají jako surovinu k dalšímu zpracování. Využívají jej k výrobě nového hliníku nebo jako příměs v metalurgii. Proto má třídění tenkostěnného hliníku bezesporu smysl.

Podobně jako hliník, i ostatní druhy kovů mají své využití, proto je důsledně třídíme.

[Podrobnosti o hliníku](#)

Papír

K výrobě papíru je zapotřebí nejen velké množství dřeva, ale také energie a vody. Zde jsou konkrétní tipy, jak předcházet vzniku papírového odpadu:

Stop reklamám do schránky. Reklamní letáky nezatěžují jen životní prostředí, ale obtěžují svou existencí také nás a v neposlední řadě poštovní doručovatelky, které často reklamy distribuují. Dnes se stále více lidí připojuje k bojkotu reklamy do schránky. Učinné tak všichni tím, že si na ni nalepíme cedulku *prosím, nevhazujte letáky*. Dle zákona je povinností poskytovatele reklamy naši žádost vyslyšet.

Předtím, než si cokoliv vytiskneme, je dobré se zamyslet, zda text opravdu potřebujeme mít vytištěný v rukou. Papír lze využít z obou stran – a to jak při tisku a kopírování, tak na nejrůznější poznámky.

Papír lze velmi dobře recyklovat. Je možné jej až pětkrát opětovně využít. Upřednostňujeme tedy recyklovaný papír i výrobky z něj. V současnosti lze poměrně snadno zakoupit například celou výbavu sešitů pro děti do školy z recyklovaného papíru. Podobně i papírové výrobky pro kancelář.

Bioodpad

Kuchyňský odpad a odpad ze zahrádky neboli bioodpad tvoří co do skladby komunálního odpadu jeho nejvýznamnější část, obvykle kolem 30 % celkové hmotnosti. Může však tvořit i celou polovinu. Pro tento odpad existuje rozsáhlé využití. Pokud máme zahrádku, veškerý kuchyňský odpad (zbytky zeleniny, ovoce, odpad z přesazování rostlin, sáčky od čaje, ale také použité papírové ubrousky) [kompostujeme](#). Kompostovat kuchyňský odpad však lze i bez každodenního přístupu k zahradě. Jednou z variant je komunitní kompostování ve společném kompostéru, například před sdílenou bytovkou. Jako další možnost lze doporučit žízalí kompostér; bedýnku, v níž se o rozklad bioodpadu starají nasazené žížaly. Vzniklý humus použijeme při přesazování květin. V řadě měst je možné tento druh odpadu třídit do speciálních nádob. V domácnostech jej můžete uchovávat ve speciálních koších a do kontejnerů na bioodpad jej odevzdávat v biologicky rozložitelných sáčkích. V řadě měst Jihomoravského kraje se nacházejí kompostárny zpracovávající biologicky rozložitelný odpad pro další využití (například Brno, Břeclav, Boskovice). Odpad odkládáme do připravených pytlů a za vytrídění materiál získáme slevu na jeho odvoz.

Třídit bioodpad je tedy velmi důležité jak nyní, tak i v budoucnu. Odpad biologického původu lze kromě kompostování úspěšně využít jako surovinu k výrobě energie. Biologický odpad používají ke své činnosti bioplynové stanice v desítkách měst. Množství těchto zařízení bude vzhledem k jejich energetické šetrnosti bezpochyby narůstat. Biomasa (a to jak zbytky z dřevařského průmyslu, tak i veškerý kuchyňský odpad z domácností, ale také například kaly z čistíček odpadních vod) má velký energetický potenciál. Patří mezi čisté obnovitelné zdroje energie, protože její spalování neprodukuje žádné emise přispívající ke změnám klimatu.

Děti a odpady

Dětské hračky, ale i řada jiných produktů využívaných ve zdravotnictví nebo jako obalový materiál na potraviny jsou vyrobeny z PVC. Tento materiál je rizikový pro zdraví člověka

i pro životní prostředí. Při jeho výrobě, užívání, spotřebě i likvidaci vznikají toxické látky, jako jsou například dioxiny a ftaláty. Proto se nákupu hraček pro děti vyrobených z PVC raději vyhýbáme. Vhodnou alternativou jsou hračky látkové nebo dřevěné. Pro nejmenší děti můžeme pořídit hračky (např. chrastítka a kousátka) vyrobené z kukuřičného škrobu. Hračky se podobají plastovým, ale splňují ekologická kritéria a jsou kompostovatelné. Nejvíce pak potěší malá hračka, kterou pro dítě vyrobíme sami.

Dáváme přednost látkovým plenám před jednorázovými. Jejich výhodou je daleko menší spotřeba energie na výrobu, nižší spotřeba surovin a fakt, že nevytvářejí tuhý domovní odpad. Nehrozí riziko přestupu chemických látek do kůže dítěte, zároveň je zajištěn větší komfort pro pokožku díky lepší propustnosti vzduchu. Látkové pleny v kombinaci se svrchními kalhotkami perfektně těsní, na zádech i okolo nožiček. Není třeba je žehlit a moderní tvarované typy ani skládat. Přebalovací věk je kratší, neboť dítě bývá častěji vedeno k tomu, aby se obešlo bez plenky.

[Podrobnosti nakupování a dětech](#)

(Eko)žena

K životnímu prostředí příznivější alternativy existují i v případě dámské hygieny. Těmi jsou menstruační kalíšek nebo tampony z mořské houby. Na rozdíl od jednorázových tamponů na menstruační kalíšek nepřílnou bakterie, lze jej využívat na všechny sportovní aktivity a je vhodný i v noci. Cenově výhodnější menstruační kalíšek vyrobený ze silikonu se vždy po vyjmutí vypláchne a je opět připraven k použití. Před započetím cyklu je vždy nutné jej vyvařit či jinak sterilizovat. Tampony z mořské houby se využívají podobným způsobem, vydrží až 6 měsíců. Další variantou jsou bavlněné pratelné vložky s vkládací vyměnitelnou vložkou uvnitř. Pokud z nejrůznějších důvodů potřebujeme jednorázové vložky nebo tampony, pořídit si je můžeme i z neekologického chlorem, z certifikované biobavlny.

[Další informace pro \(eko\)ženy](#)

Nebezpečný odpad

Staré léky odevzdáváme do kterékoliv lékárny, kde mají povinnost je od občanů odebírat. Baterie odnášíme tam, kde jsme je zakoupili. Preferujeme napájení elektrických spotřebičů ze sítě. Pokud musíme využít baterie, zvolíme nabíjecí akumulátory. Nevyužité nátěry patří do [nebezpečného odpadu](#). Dáváme přednost vodou ředitelným, ekologicky šetrným barvám. Podobně všechny použité aerosolové spreje patří do nebezpečného odpadu. Jejich opětovné využití je však nemožné, proto se snažíme výrobky ve spreji nahradit jinými, lépe recyklovatelnými obaly. Zářivky jsou nebezpečným odpadem, proto je odnášíme do sběrných středisek odpadů. Elektronický odpad odevzdáváme v obchodech, kde jsme jej zakoupili nebo také ve sběrných střediscích odpadů. Pokud si nejsme jisti, kam věc odevzdat, řídíme se podle [značení obalů na výrobku](#).

Podrobnosti o nebezpečných odpadech

Další tipy

Před návštěvou rychlého občerstvení dáme přednost klasické restauraci, případně vlastní svačině. Vyhneme se tak zbytečné spotřebě věcí na jedno použití (papírové tácky, umělohmotné příbory, ubrousky apod.). Pamatujme si, že domácí strava více prospívá našemu zdraví a je levnější než jídlo z rychlého občerstvení.

Preferujeme místní výrobky!

Z hlediska životního prostředí platí: čím blíže byla věc vyrobena, tím lépe. Nakupováním lokálních produktů navíc podporujeme místo či region, ve kterém žijeme. To s sebou přináší vyšší záruku dobré kvality, dostupnosti a ceny výrobku. Peníze, které například utratíme v místní či nepříliš vzdálené pekárně, zůstanou z velké části právě tomu pekaři, jehož pečivo nám tak chutná.

Látkové kapesníky představují jednoznačně lepší variantu než kapesníky papírové. Pokud se ovšem z nejrůznějších důvodů nechceme papírových kapesníků vzdát, kupujeme alespoň ty nebělené chlorem, z recyklovaného papíru.

Nápojový karton není pro životní prostředí dobrá varianta. Materiál je složen ze tří vrstev – papíru, plastu a hliníku. Je náročný na výrobu a jeho recyklaci (na rozdíl od samotného papíru, který lze úspěšně využít hned několikrát) vzniknou jen velmi málo hodnotné výrobky. V řadě měst Jihomoravského kraje (například Brno, Znojmo, Hodonín, Rosice, Boskovice) jej však lze třídit, proto tak v případě potřeby činíme.

Větší balení představuje úspornější variantu než různá minibalení. Je dobré doplňovat z většího balení do dlouhodobě používané nádoby.

Nespalujeme odpad doma! Při spalování odpadů v kamnech nebo na ohništi vzniká mnohem více škodlivin než v průměrné spalovně. Spalování v domácích topeništích se velmi liší od velkých průmyslových topenišť především nízkou teplotou a špatným přísunem vzduchu. Pálením plastů, zejména PVC, vzniká velké množství různorodých škodlivin. Do kamen rozhodně nepatří: plasty, guma, textil, dřevotříska, překližka, kůže, kožešiny, zbytky barev, štětce od barev.

Naproti tomu spalování dřeva pro vytápění domů či ohřev vody ve správně seřízeném zplynovacím kotli je velmi ekologické a měli bychom mu dát vždy přednost před elektřinou či plynem, o topném oleji ani nemluvě. Veškerá spalovací zařízení na tuhá, kapalná a plynná paliva je nutno mít perfektně seřízená a zrevidovaná odbornou firmou. Komín je nutno pravidelně vymetat.

Likvidací odpadů ve spalovnách nebo jejich skládkováním dochází ke znečišťování ovzduší, kontaminaci půdy i vod a celkovému zhoršení životního prostředí. Abychom této velké zátěži předcházeli, je důležitá prevence vzniku odpadů. Nakupujeme s rozmyslem tak, abychom si nepořizovali větší množství obalového materiálu než samotné věci. Přemýšleme, než si něco zakoupíme. Šetříme tím nejen životní prostředí, ale i peníze, tedy plody naší vlastní práce. Dalším příznivým krokem je opětovné využití věcí, jejich půjčování nebo oprava. Teprve poté následuje třídění odpadu za účelem [recyklace](#). Třídíme vždy, pokud je to vzhledem k danému

materiálu možné. Vhodné je využít velký potenciál odpadu jakožto suroviny pro účely získání energie (viz kapitola bioodpad).